

Ρόδης Ρούφος – «Οι περιφρονητές του πλήθους»

Το δοκίμιο είναι από το βιβλίο «Οι μεταμορφώσεις του Αλάρικου». Γράφτηκε στην περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας (1967-1974) και συγκεκριμένα το φθινόπωρο του 1971.

«Από το Λαό»

Λίγες δικτατορίες σήμερα αρκούνται στο βαθμό υποκρισίας που συνίσταται στο να λέγονται «δημοκρατικές», επειδή εργάζονται «για χάρη του λαού». Οι περισσότερες προχωράν πιο πέρα, θέλουν να πιστεύεται ότι είναι κυβερνήσεις «από το λαό», καμιά φορά κι ότι κυβερνάνε «δια του λαού».

Κλασική μέθοδος για την οργάνωση αυτής της απάτης είναι το δημοψήφισμα, που πρώτος μεταχειρίστηκε με τέτοιο τρόπο ο Ναπολέων Γ' το 1852. **Δυο λογίων δημοψηφίσματα είναι θεμιτά, με δημοκρατικά κριτήρια. Το ένα (Referendum), που εφαρμόζεται από παλιά στα ελβετικά καντόνια διενεργείται μέσα σ' ένα ισχύον πολίτευμα, από το οποίο και συνήθως προβλέπεται, και ζητάει ν' αποφανθούν οι εκλογείς άμεσα πάνω σ' ένα απλό και συγκεκριμένο ερώτημα όπου μπορεί καθένας ν' απαντήσει πραγματικά μ' ένα «Ναι» ή μ' ένα «Όχι»: λ.χ. «θέλετε να ψηφίζουν οι γυναίκες;». Το άλλο (Plebiscite) αφορά το ίδιο το πολίτευμα, και είναι κι εκείνο θεμιτό όταν το ερώτημα, και πάλι, είναι απλό - του τύπου «Βασιλευομένη ή Αβασίλευτη Δημοκρατία;» (τέτοια στάθηκαν, ανεξάρτητα από το πως έγιναν στην πράξη, τα δημοψηφίσματα του 1924, 1935 και 1946 στην Ελλάδα). Η αθέμιτη εκμετάλλευση του θεσμού αρχίζει όταν χρησιμοποιείται (από το Ναπολέοντα Γ', τον Χίτλερ κι άλλους) σαν υποκατάστατο κοινωνικής δημοκρατικής διαδικασίας, ζητώντας πονηρά ένα «Ναι» ή ένα «Όχι» σε θέματα που από τη φύση τους δεν επιδέχονται μονολεκτική απάντηση (λ.χ. «θέλετε να σας κυβερνάω εγώ;» χωρίς να δίνεται σοβαρή διαζευκτική λύση). Μ' αυτή τη νοθευμένη μορφή μεταχειρίζονται συνήθως το δημοψήφισμα τα αυταρχικά καθεστώτα. Είτε για να προσδώσουν «λαϊκό χρίσμα» στην εξουσία τους («από το λαό») είτε για να επικυρώσουν τετελεσμένα γεγονότα ή να επιβάλουν πλατιές και περίπλοκες μεταρρυθμίσεις με τη «συγκατάθεση» των εκλογέων («δια του λαού»). Χαρακτηριστικό, σ' όλες τις περιπτώσεις, είναι ότι ο ψηφοφόρος δεν έχει γνήσια εκλογή. Κι όταν ακόμα του δίνουν σ' αλήθεια τη δυνατότητα να ψηφίσει «Όχι» – πράγμα σπάνιο, γιατί κατά κανόνα τέτοια δημοψηφίσματα διεξάγονται σε κλίμα ψυχολογικής ή και υλικής βίας – το ερώτημα είναι διατυπωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε το «Ναι», όσο οδυνηρό και να 'ναι (λ.χ. ένα απαράδεκτα αντιδημοκρατικό Σύνταγμα), να φαίνεται σε πολλούς προτιμότερο από ένα «Όχι» που μοιάζει να οδηγεί σ' ένα αδιέξοδο (λ.χ. στην ανυπαρξία οποιουδήποτε Συντάγματος).**

Οι περισσότερες δικτατορίες προσπαθούν και με χίλιους δυο άλλους τρόπους να δείξουν ότι είναι δημοφιλείς, και άρα «δημοκρατικές». Υπάρχουν οι μαζικές συγκεντρώσεις, οργανωμένες μ' επιμέλεια από την αστυνομία. Υπάρχουν χιλιάδες επιγραφές και πινακίδες που παραμορφώνουν το τοπίο με φιλοκαθεστωτικά συνθήματα, και που υποτίθεται ότι τοποθετούνται «αυθόρμητα» από δήμους, κοινότητες και ιδιώτες. Υπάρχουν οι σωροί από μοιόμορφα ψηφίσματα και τηλεγραφήματα επιδοκιμασίας που δεν έχει καμιά δυσκολία

να υπαγορεύει ο αστυνομικός μηχανισμός σε Συγκλήτους πανεπιστημίων όσο και σε εργατικές ενώσεις, σε αγροτικούς συνεταιρισμούς όσο και σε συνδέσμους εκδοροσφαγέων.

Από πού ν' αρχίσει η απαρίθμηση και πού να τελειώσει; Οι ίδιες λέξεις διαστρεβλώνονται. «Είμαστε παιδιά του λαού», λένε λόγου χάρη οι δικτάτορες (εννοώντας ότι δεν προέρχονται από την παλιάν ιθύνουσα τάξη) «και κατά συνέπεια εκπροσωπούμε το λαό» – σα να μην ήταν γεμάτη η Ιστορία από φρικτούς τυράννους «λαϊκής», μ' αυτή την έννοια, καταγωγής. Τέτοιος ήταν κι ο Χίτλερ... Αλλά ένας από τους θρασύτερους ισχυρισμούς των μεταμφιεσμένων περιφρονητών του πλήθους είναι εκείνος που τους βεβαιώνουν, «ενώ στην πραγματικότητα, υποσυνείδητα, το καλύτερο μέρος του εαυτού σας πάντα εμάς αποζητούσε χωρίς να το ξέρετε».

Οι παλιές μοναρχίες είχαν πολλά τρωτά, αλλά δεν καταδέχονταν συνήθως τέτοιες κακογουστιές. Μήτε εξευέλιζαν σ' αυτό το βαθμό τους υπηκόους τους, μήτε κι επικαλούνταν, σαν απόδειξη δημοτικότητας, το μικρό σχετικά ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκονταν στις φυλακές για πολιτικούς λόγους.